

УДК 343.01

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.5.44>**Вікторія Мірковець,**

здобувач аспірантури

Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА НА СВОБОДУ І ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНИСТЬ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Проаналізовано низку наукових робіт, у яких досліджуються різні проблеми права на свободу й особисту недоторканність у кримінальному провадженні, зокрема щодо місця цієї засади у системі засад кримінального провадження та їх співвідношення, питань забезпечення права на свободу й особисту недоторканність під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження. З'ясовано, що науковці у широкому контексті визначають право на свободу й особисту недоторканність як один з найважливіших елементів системи засад кримінального провадження, якому притаманні власний зміст та особливості. Переконаливо доведено, що забезпечення цього права не може бути ефективно досягнуто без забезпечення інших засад, що належать до цієї системи. У цьому полягає їх зв'язок, що також сприяє двоєдиному усвідомленню та прийняттю всієї системи принципів кримінального провадження і кожного з таких принципів. Особливе значення у забезпеченні права на свободу й особисту недоторканність мають міжнародні документи та правові позиції Європейського суду з прав людини, що стосуються цього питання. Визначено, що на теперішньому етапі розвитку вітчизняного кримінального процесу всі засади кримінального процесу виходять із визнання людини найвищою соціальною цінністю. З урахуванням цього визначена власна класифікація засад кримінального провадження, в основу якої покладено зміст права, на охорону чи захист якого вони спрямовані. Наголошено, що, незважаючи на те, що проблеми забезпечення права на свободу й особисту недоторканність під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження до цього часу не були предметом самостійного наукового дослідження, у наукових працях, які розкривають різні аспекти цієї проблеми, певним чином було окреслено напрями та визначено методологічну основу для нових наукових пошуків. Так, видається, що потребують окремого наукового вивчення питання забезпечення права на свободу й особисту недоторканність під час застосування не тільки запобіжних заходів, а й інших заходів забезпечення кримінального провадження, дослідження відповідних правових позицій Європейського суду з прав людини, розкриття змісту й умов застосування процесуального примусу під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження та механізму контролю.

Ключові слова: право на свободу й особисту недоторканність, кримінальне провадження, засади кримінального провадження, заходи забезпечення кримінального провадження, запобіжні заходи, наукові дослідження.

Для системного розуміння проблематики, що досліджується, потрібно звернутись до наукових напрацювань щодо різних аспектів права на свободу й особисту недоторканність, проблем його забезпечення у кримінальному провадженні та під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження зокрема. Такий розширений підхід зумовлений декількома міркуваннями, по-перше, ізольоване вивчення питань забезпечення права на свободу й особисту недоторканність під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження не дасть змогу повною мірою з'ясувати всі важливі аспекти цього питання та поза увагою можуть зали-

шитись термінологічні, теоретичні та інші визначальні підходи, у тому числі щодо місця цієї засади у системі засад кримінального провадження та зв'язку з ними, а по-друге, екскурс до наукового доробку за відповідним напрямом показав, що предметом уваги науковців переважно були лише окремі питання забезпечення права на свободу й особисту недоторканність під час застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні або питання забезпечення права на свободу й особисту недоторканність розглядалися у межах ширшої проблематики.

З об'єктивних причин у цій роботі ми приділили увагу тільки деяким дисер-

таціям, монографіям та науковим публікаціям, що, звісно, не вичерпує таку багатоглибину наукову дискусію. Вважаємо, що вона в принципі і не може бути вичерпана, адже права людини (серед яких – право на свободу і особисту недоторканність) – тема, дослідження і поглиблення якої має відбуватися постійно, оскільки не тільки права людини, а й їх зміст не можна визначити раз і назавжди, вони потребують постійного розвитку та удосконалення.

Цитовані та інші роботи, що вивчалися, ми умовно розподіли за групами: 1) праці, у яких питання забезпечення права на свободу й особисту недоторканність розглядаються у контексті більш широкої проблематики (це дало змогу отримати уявлення про наукові бачення щодо визначення засад кримінального провадження, їх класифікації, місця права на свободу й особисту недоторканність у цій системі та інші питання); 2) роботи, присвячені питанням забезпечення права на свободу й особисту недоторканність під час застосування запобіжних заходів (ці роботи вивчалися з позицій з'ясування наукової розробленості проблематики, визначення питань, що потребують розв'язання, а також окремих дискусійних аспектів).

Огляд спеціальної літератури дає змогу констатувати постійний інтерес наукової спільноти до проблем прав і свобод людини у кримінальному провадженні, що свідчить про сприйняття та усвідомлення цього пріоритету як умови розвитку демократичного суспільства.

В.М. Тертишник у роботі «Гарантії прав і свобод людини та забезпечення встановлення істини в кримінальному процесі України» сформулював висновок, що розкриває зв'язок засади верховенства права та права на свободу й особисту недоторканність, а також висловив системне бачення принципів кримінального процесу. Так, В.Т. Тертишник зазначає, що забезпечення верховенства права у сфері правосуддя пов'язано з розробкою такої процесуальної форми судочинства, за якої максимально усуваються обмеження прав і свобод людини, або такі обмеження допускаються як крайня необхідність, коли іншими засобами досягти мети правосуддя неможливо, а завдана обмеженням прав і свобод людини шкода буде меншою, ніж відвернута. Це потребує реалізації балансу публічних і приватних інтересів під час здійснення судочинства, розвитку системи принципів кримінального процесу. Кримінальний процес, виходячи з принципу верховенства, має здійснюватись у визначеній законом процесуальній формі, яка б гармонізувала баланс

публічних та приватних інтересів, засоби забезпечення встановлення істини та гарантії прав і свобод людини. У своїй сукупності всі принципи кримінального процесу мають утворювати гармонічну систему таких, що не суперечать одна одній, основних визначальних засад, у якій кожний принцип має свою самостійну теоретично-правову сутність і своє інституційне значення, органічно та нерозривно пов'язаний з усією системою процесуальних норм, а всі принципи разом узяті визначають особливість процесуальної форми й становлять основу процесуальних гарантій істини, захисту прав і свобод людини та забезпечення справедливості судочинства [1, с. 7, 12, 15]. Щодо співвідношення права на свободу й особисту недоторканність з іншими принципами (засадами) кримінального провадження, то В.М. Тертишник визначає верховенство права «як систему правового і суспільного устрою, де природні права і свободи людини знайшли законодавче закріплення, визнані найвищою цінністю суспільства, а їх забезпечення стає пріоритетом держави, де сама влада перебуває під контролем закону, обмежується правом, а саме право створює таку систему правовідносин, за якої максимально усуваються можливості свавілля чиновників» [2, с. 17].

О.В. Сачко зазначає, що в кримінальному судочинстві верховенство права необхідно розглядати як інтегративну засаду права та державотворення, яка фактично включає в себе якості окремих, менш загальних, але, безумовно, не менш важливих і незаперечних принципів кримінального процесу, таких як:

- а) законність;
- б) юридична визначеність;
- в) дотримання прав людини;
- г) заборона державного свавілля;
- г) недискримінація і рівність перед законом;
- д) ефективний доступ до правосуддя;
- е) пропорційність [3, с. 48–49].

В.Г. Уваров зазначає, що для розв'язання проблем конкуренції завдань розкриття злочину і дотримання гарантій права на свободу й особисту недоторканність слід виходити з принципу верховенства права та допускати обмеження прав людини лише як випадок крайньої необхідності, за умови його обґрунтованості і пропорційності [4, с. 164].

У наукових дослідженнях пропонуються різноманітні класифікації засад кримінального провадження, що становить теоретичний інтерес з точки зору систематизації наукового знання.

Г.М. Мамка визначає систему засад (принципів) кримінального провадження, яка охоплює:

– загальноправові (конституційні) засади: верховенство права; законність; повага до людської гідності; забезпечення права на свободу та особисту недоторканність; недоторканність житла чи іншого володіння особи; таємниця спілкування; невтручання у приватне життя; недоторканність права власності; доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень;

– загальнопроцесуальні (універсальні) засади: рівність перед законом і судом; змагальність сторін та свобода в поданні ними до суду своїх доказів і у доведенні перед судом їхньої переконливості; безпосередність дослідження показань, речей і документів; забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності; диспозитивність; гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами; розумність строків; мова, якою здійснюється кримінальне провадження;

– галузеві (спеціальні): презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини; свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї; заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення; забезпечення права на захист; публічність [5, с. 72–373]. Він пропонує висновок, що реалізація засад кримінального провадження відбувається у напрямі від конкретної галузевої (спеціальної), міжгалузевої чи загальноправової засади кримінального провадження до загальноправової засади верховенства права як універсального правового принципу, що є уособленням і відображенням справедливості у праві [5, с. 23].

З огляду на людиноцентричність сучасного кримінального процесу та основне завдання кримінального провадження, на теперішньому етапі розвитку вітчизняного кримінального процесу всі засади кримінального процесу виходять із визнання людини найвищою соціальною цінністю. З урахуванням цього доцільно визначити ще одну класифікацію засад кримінального провадження, в основу якої покласти зміст права, на охорону чи захист якого вони спрямовані. За цим критерієм засади кримінального провадження можна об'єднати в такі групи:

1) засади, спрямовані на дотримання особистих прав людини у кримінальному процесі і забезпечення її недоторканності (повага до людської гідності, забезпечення права на свободу та особисту недоторканність, недоторканності житла чи іншого володіння особи, таємниці спілкування та невтручання у приватне життя (статті 11–15 КПК України));

2) засади, спрямовані на забезпечення майнових прав людини – недоторканність права власності (ст. 16 КПК України);

3) засади, що є процесуальними гарантіями реалізації прав людини у кримінальному процесі – рівність перед законом і судом (ст. 10 КПК України), презумпція невинуватості та забезпечення доведеності вини (ст. 17 КПК України), свобода від самовикриття та право не свідчити проти близьких родичів та членів сім'ї (ст. 18 КПК України), заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення (ст. 19 КПК України), забезпечення права на захист (ст. 20 КПК України), публічність (ст. 25 КПК України);

4) засади, спрямовані на реалізацію процесуальних прав суб'єктів кримінального провадження: доступ до правосуддя та обов'язковість судових рішень (ст. 21 КПК України), змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості (ст. 22 КПК України), безпосередність дослідження показань, речей і документів (ст. 23 КПК України), забезпечення права на оскарження процесуальних рішень, дій чи бездіяльності (ст. 24 КПК України), диспозитивність (ст. 26 КПК України), гласність і відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами (ст. 27 КПК України), розумність строків (ст. 28 КПК України), мова, якою здійснюється кримінальне провадження (ст. 29 КПК України) [6, с. 67–68].

М.В. Маринів у дисертації «Принцип особистості недоторканності в кримінальному процесі України» зазначає, що гарантією права людини на особисту недоторканність необхідно розуміти закріплену в законі вимогу про те, що тримання під вартою може бути застосовано тільки у разі обвинувачення особи в скоєнні найбільш тяжких злочинів, за які законом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі строком більше одного року, коли саме цей запобіжний захід може забезпечити успішне розкриття злочину і викриття злочинця [7, с. 136].

А.С. Черкесова у роботі «Гарантії прав і свобод людини при їх обмеженні у кримінальному провадженні» досліджує поняття, сутність і значення гарантій прав і свобод людини у кримінальному провадженні, пропонує їх класифікацію, визначає умови, суб'єктів та процесуальний порядок обмеження конституційних прав і свобод підозрюваного, обвинуваченого, теоретичні і практичні аспекти реалізації гарантій прав і свобод підозрюваного, обвинуваченого у разі їх обмеження в кримінальному провадженні [8].

Отже, науковці у широкому контексті визначають право на свободу й особисту недоторканність як один з найважливіших елементів системи засад кримінального провадження, якому притаманні власний зміст та особливості. У цитованих та інших працях переконливо доведено, що забезпечення цього права не може бути ефективно досягнуто без забезпечення інших засад, що належать до цієї системи. У цьому полягає їх зв'язок, що також сприяє двоєдиному усвідомленню та сприйняттю всієї системи принципів кримінального провадження і кожного з таких принципів.

Особливе значення у забезпеченні права на свободу й особисту недоторканність мають міжнародні документи та правові позиції ЄСПЛ, що стосуються цього питання.

У роботі «Застосування практики Європейського суду з прав людини та норм міжнародно-правових актів в удосконаленні кримінального судочинства України» В.Г. Уваров розглядає проблеми застосування прецедентної практики ЄСПЛ та міжнародно-правових норм у розвитку системи та змісту принципів кримінального судочинства, реалізації конституційних норм, прецедентної практики Європейського суду з прав людини та міжнародно-правових норм, що регламентують права учасників процесу та питання удосконалення інституту затримання підозрюваного, тримання під вартою, застави, домашнього арешту та інших запобіжних заходів [9]. У іншому дослідженні міжнародно-правових стандартів у кримінальному процесі В.Г. Уваров також звертається до питання використання міжнародно-правових актів і практики ЄСПЛ під час застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні [10].

Автори монографії «Принципи кримінального провадження у світлі практики Європейського суду з прав людини» серед загальноновизнаних міжнародних стандартів та принципів кримінального провадження у галузі прав людини досліджують право на свободу й особисту недоторканність та практику ЄСПЛ у розкритті цього принципу [11].

У дисертаційному дослідженні «Реалізація міжнародних стандартів кримінального судочинства в судовому провадженні» О.І. Коровайко вивчає питання забезпечення судом реалізації міжнародних стандартів права на свободу й особисту недоторканність [12].

Другу умовно виокремлену групу робіт, що визначають стан наукового дослідження проблем забезпечення права на свободу й особисту недоторканність під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження, становлять праці, що безпосе-

редньо стосуються досліджуваної проблематики, зокрема щодо:

застосування запобіжних заходів:

К.Д. Волков у дисертації «Забезпечення права особи на свободу та особисту недоторканність під час застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні» досліджує проблеми правомірного обмеження права на свободу й особисту недоторканність під час застосування запобіжних заходів та механізму його забезпечення. Сутність забезпечення права особи на свободу та особисту недоторканність під час застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні К.Д. Волков визначає як цілісний правовий механізм, який передбачає чітко визначені підстави правомірного обмеження невід'ємного права людини та спрямований на недопущення свавілля органів державної влади під час застосування заходів кримінального процесуального примусу в поєднанні з наданням особі відповідних гарантій. Структура механізму забезпечення права особи на свободу та особисту недоторканність під час застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні складається із системи правового регулювання, яка має відповідати засаді правової визначеності, інституту процесуального контролю, забезпечення права людини на захист, системи правових гарантій і позапроцесуальних елементів [13, с. 9, 178].

У низці робіт, де досліджуються питання застосування запобіжних заходів, наголошується про значення забезпечення права на свободу і особисту недоторканність, проте без розкриття змісту цієї засади, що зумовлено предметом дослідження.

Д.В. Колодчин у дисертаційному дослідженні «Тримання під вартою як запобіжний захід» зазначає про причини недотримання в Україні порядку тримання під вартою в контексті забезпечення права особи на свободу та особисту недоторканність, які, зважаючи на їх специфіку, поділено на такі блоки: а) недосконалість нормативної регламентації інституту тримання під вартою; б) помилки та порушення, що допускаються в правореалізаційній практиці; в) недостатнє врахування практики ЄСПЛ, зокрема, в частині змістового наповнення загальних міжнародних стандартів [14, с. 8–9].

О.Н. Агакерімов у дисертації «Домашній арешт у системі запобіжних заходів» зазначає, що обмеження в праві на свободу та особисту недоторканність проявляється загалом через заходи забезпечення кримінального провадження, складовою частиною яких є інститут запобіжних заходів, котрий своєю чергою включає запобіжні заходи, які

різняється за рівнем суворості від найменш до найбільш тяжких, відповідне застосування того чи іншого з яких пропорційно позначається на рівні обмеження права на свободу та особисту недоторканність людини, до якої застосовано певний запобіжний захід та якій інкримінується пов'язане у зв'язку з його застосуванням кримінальне правопорушення [15, с. 36].

У інших роботах, присвячених проблемам застосування запобіжних заходів, увага питанням забезпечення права на свободу й особисту недоторканність приділяється переважно у контексті розгляду окремих питань їх нормативного регулювання (наприклад, К.О. Серета «Правове регулювання запобіжних заходів у кримінальному провадженні», В.О. Січко «Обрання, скасування або зміна запобіжного заходу у судовому провадженні» та ін.);

інших заходів забезпечення кримінального провадження:

Кримінальний процесуальний примус може виражатися у фізичному, матеріальному, психологічному або моральному впливі державного органу на ту чи іншу особу, яка бере участь у провадженні. Кримінальний процесуальний примус завжди пов'язаний із певними обмеженнями тих чи інших прав та свобод учасників процесу. Саме правообмежувальний критерій і є зазвичай основним під час віднесення того чи іншого процесуального заходу до примусових заходів. Заходи забезпечення кримінального провадження є заходами примусу до виконання певних дій чи процесуального обов'язку [16, с. 7].

В.І. Фаринник у дисертаційному дослідженні «Теоретичні, правові та практичні проблеми застосування заходів забезпечення кримінального провадження в кримінальному процесі України» сформулював висновок про те, що концептуально заходи забезпечення кримінального провадження є нічим іншим, як передбаченими кримінальним процесуальним законом заходами владно-примусового обмеження особистих і майнових (матеріальних) прав, що застосовуються уповноваженими державними органами та особами, у встановленому законом порядку до підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, свідка та інших осіб, котрі залучаються до сфери кримінальної процесуальної діяльності, з метою запобігання та припинення їхніх неправомірних дій, виявлення та закріплення доказів, створення належних умов здійснення кримінального провадження, вирішення його завдань і забезпечення його дієвості [17, с. 58].

Такий підхід розкриває можливості та доцільність подальшого дослідження

низки важливих питань щодо забезпечення прав на свободу й особисту недоторканність під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження.

Отже, як показано у цьому короткому і неповному екскурсі, зміст, обсяг та інші питання забезпечення права на свободу й особисту недоторканність визначаються предметом наукових досліджень та їх завданнями. Постійний науковий інтерес до цієї проблематики свідчить про її актуальність, забезпечує розвиток і сприяє удосконаленню згаданого права.

Незважаючи на те, що проблеми забезпечення права на свободу й особисту недоторканність під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження до цього часу не були предметом самостійного наукового дослідження, у наукових працях, які розкривають різні аспекти цієї проблеми, певним чином було окреслено напрями та визначено методологічну основу для нових наукових пошуків. Так, видається, що потребують окремого наукового вивчення питання забезпечення права на свободу й особисту недоторканність під час застосування не тільки запобіжних заходів, а й інших заходів забезпечення кримінального провадження, дослідження відповідних правових позицій ЄСПЛ, розкриття змісту та умов застосування процесуального примусу під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження та механізму контролю.

Список використаних джерел:

1. Тертишник В.М. Гарантії прав і свобод людини та забезпечення встановлення істини в кримінальному процесі України : автореф. дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09. Дніпропетровськ. 2009. 42 с.
2. Тертишник В.М. Верховенство права та забезпечення встановлення істини в кримінальному процесі України : монографія. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2009. 404 с.
3. Сачко О.В. Забезпечення верховенства права при застосуванні особливих форм, порядків та режимів кримінального провадження : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09. Дніпровський нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Дніпро. 2019. 488 с.
4. Уваров В.Г. Проблеми підстав затримання та взяття підозрюваного під варту в контексті європейських стандартів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. Одеса, 2011. Вип. 2. С. 163–166.
5. Мамка Г.М. Засади кримінального провадження: наукові та правові основи : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09. Нац. акад. внутр. справ. Київ. 2019. 478 с.
6. Михайленко В.В. Реалізація засади верховенства права у кримінальному провадженні : дис. ...

канд. юрид. наук : 12.00.09. Нац. акад. внутр. справ. Київ. 2019. 281 с.

7. Маринів В.І. Принцип особистої недоторканності в кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків. 1999. 196 с.

8. Черкесова А.С. Гарантії прав і свобод людини при їх обмеженні у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ. 2018. 231 с.

9. Уваров В.Г. Застосування практики Європейського суду з прав людини та норм міжнародно-правових актів в удосконаленні кримінального судочинства України : монографія / За заг. ред. доктора юридичних наук, професора В.М. Тертишника. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2012. 404 с.

10. Уваров В.Г. Міжнародно-правові стандарти у кримінальному процесі України : монографія. Харків : НікаНова, 2014. 416 с.

11. Кучинська О.П., Фулей Т.І., Бараннік Р.В. Принципи кримінального провадження у світлі практики Європейського суду з прав людини : монографія. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. 228 с.

12. Коровайко О.І. Реалізація міжнародних стандартів кримінального судочинства в судовому

провадженні України : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09. Харківський нац. ун-т внутр. справ. Харків. 2017. 471 с.

13. Волков К.Д. Забезпечення права особи на свободу та особисту недоторканність під час застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Нац. акад. прокуратури. Київ. 2015. 245 с.

14. Колодчин Д.В. Тримання під вартою як запобіжний захід : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків. 2018. 270 с.

15. Агакерімов О.Н. Домашній арешт у системі запобіжних заходів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса. 2016. 246 с.

16. Грицак Х.М. Тимчасове обмеження у користуванні спеціальним правом як захід забезпечення кримінального провадження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Нац. ун-т «Львівська політехніка. Львів. 2019. 23 с.

17. Фаринник В.І. Теоретичні, правові та праксеологічні проблеми застосування заходів забезпечення кримінального провадження в кримінальному процесі України : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.09. Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ. 2017. 565 с.

A number of scientific papers have been analyzed, which investigate various problems of the right to liberty and security in criminal proceedings, in particular as to the place of this foundation in the system of principles of criminal proceedings and their correlation, issues of securing the right to liberty and personal integrity in the application of criminal proceedings. It has been found that, in a broad context, scholars have identified the right to liberty and security of person as one of the most important elements of a criminal justice system that has its own content and characteristics. It is convincingly demonstrated that securing this right cannot be effectively achieved without securing other foundations belonging to this system. This is their connection, which also contributes to the twofold awareness and perception of the whole system of criminal law principles and each of these principles. Of particular importance in securing the right to liberty and security of person are international documents and the legal position of the European Court of Human Rights on this issue. It is determined that at the present stage of the development of the domestic criminal process, all the principles of the criminal process proceed from the recognition of the person of the highest social value. In view of this, it is determined its own classification of the principles of criminal proceedings, which is based on the content of the right to the protection or protection of which they are directed. It is emphasized that while the problems of securing the right to liberty and personal integrity while applying criminal prosecution measures have not been the subject of independent scientific research so far, the scientific works that cover various aspects of this problem have been clearly outlined and defined by methodological basis for new scientific research. Thus, it seems that they need a separate scientific study of the issue of ensuring the right to liberty and security of person during the application of not only preventive measures, but also other measures of ensuring criminal proceedings, investigation of the relevant legal positions of the European Court of Human Rights, disclosure of the content and conditions of application of procedural coercion during the enforcement of criminal proceedings and the control mechanism.

Key words: right to liberty and security of person, criminal proceedings, principles of criminal proceedings, measures to ensure criminal proceedings, preventive measures, scientific research.